

AI-værktøjer giver nye muligheder, men vi skal være med til at vise vejen

□ **Jeannette Ekstrøm**, DTU Bibliotek

AI-agenter, *writing tools*, plagieringsværktøjer, søgemaskiner – lige nu vælter det frem med nye værktøjer, og ChatGPT og Generativ AI er ikke alene om at tage fokus. Viden om, spørgsmål til og 'hvad skal vi egentlig stille op med disse værktøjer' fylder rundt om i DF-FU-landskabet, og forrige nummer af REVY var også spækket med gode historier med alt fra holdninger til, samt formidling og brug af AI-værktøjer i vores biblioteker.

Jeg vil slå et slag for, at vi sammen skal omfavne udviklingen. Dele viden om, hvad vi gør på vores respektive institutioner, og hvordan vi selv bliver klogere på værktøjerne, så vi er klar til både at formidle AI-værktøjer til søgning, forbedre review-processer og meget andet. Mine erfaringer indtil nu er, at ingen af de værktøjer endnu kan erstatte de nuværende 100 procent, men mange af dem kan supportere og måske bane vejen til den rette viden.

Fokus på akademiske dyder

Siden ChatGPT blev allemandseje i november 2022 har masser af kreative sjæle udviklet mere eller mindre relevante værktøjer, som kan anvendes til at søge litteratur og viden, endda helt uden at bruge de 'korrekte' akademisk anerkendte søgeværktøjer som Web of Science og Scopus.

I foråret faldt jeg over et par post på Twitter/X. Den ene argumenterede for '*the effortless literature review*' (<https://twitter.com/Artifexx>) og beskrev, hvordan man fra et enkelt 'seed/paper' kunne opbygge en viden via værktøjer som Arxiv/Scite.ai, via Litmaps over Zotero og *note-tagging* i Obsidian, for til slut at læse og skrive, trods alt. Men hvor var lige alle de ressourcer, som bibliotekerne promoverer? Er vedkommende overhovedet klar over, at ikke alt er Open Access, og at man udsætter sig selv for 'bias bobler' ved ikke at brede paletten af søgeværktøjer ud?

Det andet indlæg var fra en ph.d fra SDU (<https://twitter.com/MushtaqBilalPhD>) som via sit feed videndeler om de nye AI-værktøjer, der kan hjælpe ph.d-afhandlingen på vej fra søgning og organisering til skrivning.

I begge indlæg var der masser af gode ideer, men ingen af dem opfordrer til at kontakte ens lokale universitetsbibliotek. Og det synes jeg faktisk er mere skræmmende end ChatGPT, Generativ AI og 'bots' tilsammen.

Vi bør komme på banen. Lære nogle af de mest oplagte værktøjer at kende og gøre os klar til at formidle *pros and cons* omkring dem, sådan som vi altid har gjort. Uanset om AI 'tools' vinder større indpas på vores universiteter eller ej, så skal de akademiske dyder fortsat være i fokus.

Nu er AI-søgeværktøjer jo som sådan ikke noget nyt i bibliotekssammenhænge, og mange undersøgelser og forskningsprojekter blomstrer. Jeg kan fx henlede læserens opmærksomhed på et spændende KU/AUL-projekt iværksat af dygtige kolleger med titlen "*Artificial intelligence and literature seeking*" via Zenodo (https://zenodo.org/communities/ai_search_royaldanishlibrary/). Projektgruppen konkluderede, at på trods af at de testede systemer (Yewno, Iris.ai) havde sine fordele og var effektive i de indledende faser af et review eller en søgning, så manglede de transparens, dokumentation og var ikke tilstrækkelig troværdige ved anvendelse til konkrete systematiske reviews. Gruppen henviste derfor til, at man altid bør forholde sig kritisk til brug af sådanne værktøjer i en akademisk kontekst, og at de ikke kan stå alene.

Det er et godt eksempel på, hvordan bibliotekerne fremover skal løse opgaven. For uanset, hvordan man vender og drejer det, så er sådanne AI-agenter nok kommet for at blive, og vi som informationsspecialister og bibliotekarere er netop nødt til at kende til styrker og svagheder ved værktøjerne, forholde os aktivt til potentiel brug af samme og være i stand til at vejlede, når vores studerende og forskere henvender sig med spørgsmål.

Hjælp til at græsse hylder

De akademiske dyder vi formidler har traditionelt handlet om systematik, dokumentation og transparens i forhold til søgeproces og metoder, valg af keywords og kilder, afgrænsning i år og sprog mv. Alle anvendte værktøjer skal kunne leve op til de krav, men ChatGPT samt mange af de nye AI-søgeværktøjer udfordrer det paradigme lige nu. Det er trods alt lettere lige at tage en snak med en 'bot', frem for at søge højt og lavt efter relevante kilder, eller vente på, at informationsspecialisten har tid til at hjælpe én videre.

De gratis versioner, herunder også ChatGPT (3.5) giver svar, som man spørger. Og ofte kræver det mange 'iterationer over samme spørgsmål' (*prompts*), før man kommer ind til materien og får et nogenlunde anvendeligt svar. Og systemet nævner da også et par disclaimers, blandt andet at svarene '*occasionally generate incorrect or misleading information*', samt at datagrundlaget er begrænset og ikke nyere end september 2021.

Informationsspecialister og bibliotekarer, er datagrundlaget i en given database relevant. Hvor hentes data og metadata fra, hvad er ikke med, hvilke begrænsninger, muligheder, udfordringer og faldgruber har den pågældende database?

Vi underviser netop brugerne i mere end bare søgning. Og jo større eksplosion af nye AI-agenter, desto mere vil undervisning i kildekritisk tænkning få et øget fokus, ja måske en genopblomstring. Prompt-teknologi, semantisk sprogforståelse og søgeteknik vil smelte mere sammen, så vi fremover mere formidler og hjælper brugeren med at foretage de kildekritiske overvejelser som kræves sammen med de søgetekniske processer. Lige nu oplever jeg da også selv mest at blive kontaktet om, hvordan man kan kildeangive korrekt, når man har anvendt ChatGPT eller lignende til en opgave eller artikel.

Jeg tror på, at de nye AI værktøjer kan løse nogle mindre informationsbehov til en start – noget som i gamle dage måske kunne løses ved 'at græsse hylder'. Faktuel viden er ikke ChatGPT's store styrke – jeg vælger selv at se værktøjet som en stor sprogmodel, der kan give mig inspiration til at søge videre andre steder.

Måske kan AI-søgeværktøjer sætte disciplinen 'serendipitet og browsing' på dagsorden igen, som vi måske har glemt lidt, når vi hjælper brugerne med at opbygge søgeprofiler til bedre systematiske litteratur-reviews eller giver dem hints til at dokumentere søgningerne, så de er både transparente og kan gentages af andre. Jeg vil mene, at der er plads til både 'serendipitet' og 'systematisk tilgang' til søgning i de akademiske miljøer. Ikke alle vores brugere

skal 380 grader rundt om et emne. Nogle skal blot finde lidt supplerende lidt letlæseligt eller noget, som giver mening til argumentet i en hypotese.

Ind i originalerne

Som ansat i et DFFU-bibliotek skal og bør vi altid formidle vores egne kataloger, samt faglige og multidisciplinære databaser. Men lur mig om vi ikke også medtager Google Scholar og endda Semantic Scholar som supplement, hvis målgruppen er til det. Måske præsenterer vi også Arxiv.org med alle deres spændende *add on apps*. Jeg gør i hvert fald.

DTU-studerende er innovative, kreative og uddannes i at kunne hacke systemer, metoder, hypoteser, så teknik og teknologi bliver anvendelig til gavn for samfundet. De stiller derfor også krav til os, som underviser dem i litteratursøgning.

For en studerende kan det være svært at hive de rette informationer og viden ud af Scopus og Web of Science udelukkende ved brug af keywords – for hvilke keywords? Mange studerende stiller også spørgsmål til, hvordan man kan komme ind til originallitteraturen i et fag. Hvordan finder man eksempelvis frem til den originale Einstein-artikel fra 1917 uden at skulle forbi Wikipedia og finde referencen, som man så smertefrit slår op i sit universitetsbiblioteks katalog og downloade?

Her får nogle af de nye sjove AI-værktøjer virkelig deres berettigelse. Værktøjer som Connected Papers, Research Rabbit, Keenious, Litmaps, Elicit, Scinapse og Scite.ai præsenterer referencer ved brug af '*reference clusters*' så som citationer, co-authorships, referencer og *related papers*.

Det kan være forvirrende at arbejde med den slags værktøjer til at begynde med, men jo mere man kender til det fagområde, man ønsker litteratur til, jo bedre kan man se, hvorvidt man er på rette vej – og visuelt præsenterer søgninger sig måske også mere overskueligt, så man tydeligere kan se 'hullerne i osten' ved eventuelle informations-gaps. Vi mennesker kan jo se mønstre og sammenhænge bedre end de mange nuller og ettere i en AI-algoritme, ikk?

Vi må ikke glemme, at vores faglighed, sammen med brugernes viden, tilsammen skal vurdere om resultaterne giver mening. Jo mere man kender til sit fagområde, jo bedre kan man vurdere – sådan har det jo været altid.

Måske kan de nye AI søgeværktøjer lede både bibliotekaren og vores brugere ud i hjørner af informationslandskabet, som ikke bare kan findes ved traditionel og systematisk keyword-søgning. Til gavn for den interdisciplinære forskning og undervisning. ■